

ราชบัณฑิตยสภา

บุศรา เข้มทอง

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศให้จัดตั้ง “ราชบัณฑิตยสภา” ขึ้น เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2469 เนื่องจากทรงเห็นสมควรฟื้นฟูกิจการของ กรมราชบัณฑิตย ซึ่งเป็นตำแหน่งสำหรับทรงตั้งผู้มีความรู้ศาสตร์าคมในการรับราชการ ต่อมา ใน พ.ศ. 2476 สภาผู้แทนราษฎรได้ถวายคำปรึกษาแด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมควรจัดตั้งราชบัณฑิตยสถานให้มีสมาชิกผู้ประกอบด้วยคุณวิชา สมควรจะได้เลือกตั้งเป็นราชบัณฑิตในภายหน้าเพื่อกระทำการค้นคว้าหาความรู้และสร้างตำราเพื่อนำมาเผยแพร่ให้แก่ประชาชน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราชบัณฑิตยสถาน ขึ้นใน พ.ศ. 2476 และให้ยกเลิกประกาศตั้งราชบัณฑิตยสภาฉบับลงวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2469 ต่อมาใน พ.ศ. 2556 ราชบัณฑิตยสภาโดยสภาราชบัณฑิตเห็นเป็นการสมควรเปลี่ยนชื่อ “ราชบัณฑิตยสถาน” เป็น “ราชบัณฑิตยสภา” อันเป็นชื่อเดิมที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2469 ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในโอกาส 120 ปีพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2558 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าเป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยราชบัณฑิตยสถาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2558 ขึ้น ซึ่งได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรเปลี่ยนชื่อ “ราชบัณฑิตยสถาน” เป็น “ราชบัณฑิตยสภา” อันเป็นชื่อเดิมที่ใช้เรียกสืบมานับแต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน พุทธศักราช 2469 เพื่อเฉลิมพระเกียรติยศในโอกาส 120 ปีพระบรมราชสมภพรวมทั้งปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภาและการบริหารงานวิชาการของราชบัณฑิตยสภาให้แพร่หลายแก่วงวิชาการของประเทศและประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้น ประกอบกับให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสมาชิกราชบัณฑิตยสภาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สมาชิกราชบัณฑิตยสภาและกำหนดให้รายได้ที่ราชบัณฑิตยสภาได้รับจากการให้บริการทางด้านวิชาการและการจัดการศึกษาอบรมสามารถนำไปใช้จ่ายในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารงานวิชาการมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ “ราชบัณฑิตยสถาน” ตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 เป็น “สำนักงานราชบัณฑิตยสภา” และ “สภาราชบัณฑิต” ตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 เป็น “ราชบัณฑิตยสภา” ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการ

จะเห็นได้ว่าจากเหตุผลดังกล่าวสามารถสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2558 โดยสังเขปได้ ดังนี้

1. บททั่วไป

ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการกำหนดบททั่วไปในการดำเนินงานของราชบัณฑิตยสภาไว้ ดังนี้

1) ให้ราชบัณฑิตยสภาเป็นสถานที่บำรุงสรรพวิชา มีวัตถุประสงค์ในการค้นคว้า และวิจัยเพื่อเผยแพร่ ส่งเสริม แลกเปลี่ยนความรู้ พัฒนา อนุรักษ์และให้บริการทางวิชาการให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน

2) ให้สำนักงานราชบัณฑิตยสภาเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

2.1) ค้นคว้า วิจัยและบำรุงสรรพวิชาแล้วนำผลงานที่ได้สร้างสรรค์ออกเผยแพร่ให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสานงานทางวิชาการกับองค์การปราชญ์และสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดการศึกษาอบรมและพัฒนาทางวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย ภาษาถิ่นและให้ประกาศนียบัตรชั้นสูง ประกาศนียบัตร สัมฤทธิ์บัตรและวุฒิบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษารวมถึงให้บริการทางวิชาการแก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชนและประชาชน

2.2) จัดทำพจนานุกรม สารานุกรม อักษรานุกรม อนุกรมวิธาน การบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วิชาการภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยและงานวิชาการอื่น ๆ และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย การอนุรักษ์ภาษาไทย การส่งเสริมภาษาไทยให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแปลสรรพวิชาจากภาษาอื่นเป็นภาษาไทยหรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอื่น

2.3) ให้ความเห็น คำแนะนำและคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

3) ให้แบ่งงานทางวิชาการออกเป็น 3 สำนัก ได้แก่ สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สำนักวิทยาศาสตร์ และสำนักศิลปกรรม ส่วนการตั้งสำนักขึ้นใหม่ การยุบ การรวม การเปลี่ยนชื่อ หรือการแยกสำนักให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และการกำหนดประเภทวิชาในแต่ละสำนักและการแบ่งประเภทวิชาออกเป็นสาขาวิชา ให้ทำเป็นข้อบังคับราชบัณฑิตยสภาและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2. สมาชิก

ในส่วนของสมาชิกราชบัณฑิตยสภามีการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียด ดังนี้

1) ราชบัณฑิตยสภามีสมาชิก 3 ประเภท คือ ภาคีสมาชิก ราชบัณฑิต และราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1) ภาคีสมาชิก ได้แก่ บุคคลผู้มีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ ไม่มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง และต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรหรือตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในข้อบังคับราชบัณฑิตยสภาและได้ใช้คุณวุฒิแสดงความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ปฏิบัติงานจนมีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ในทางวิชาการ ศิลปะหรือวิชาชีพ ได้มีการคิดค้นใหม่หรือคิดแก้ไขให้ดีขึ้นซึ่งสิ่งประดิษฐ์ กรรมวิธี หรือหลักวิชาการซึ่งราชบัณฑิตยสภาเห็นว่าเป็นประโยชน์เป็นที่ประจักษ์ หรือได้แต่งหรือแปลหนังสือซึ่งราชบัณฑิตยสภาเห็นว่าดีถึงขนาดและได้พิมพ์เผยแพร่แล้ว

1.2) ราชบัณฑิต ได้แก่ ภาควิชาซึ่งนายกรัฐมนตรีจะได้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตในประเภทวิชาสาขาใดสาขาหนึ่งที่อยู่ในหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภาโดยคำแนะนำของราชบัณฑิตยสภา

1.3) ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีชื่อเสียงเกียรติคุณดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ในประเภทวิชาสาขาใดสาขาหนึ่งที่อยู่ในหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภาและได้ให้ความร่วมมือปฏิบัติงานทางวิชาการอันเป็นประโยชน์แก่กิจการของราชบัณฑิตยสภาซึ่งนายกรัฐมนตรีจะได้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์โดยคำแนะนำของราชบัณฑิตยสภา

2) ในกรณีที่ประชุมราชบัณฑิตยสภามีมติให้สมาชิกราชบัณฑิตยสภาพ้นจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนราชบัณฑิตทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในเรื่องการขาดประชุมสำนักที่ตนเป็นภาคีสมาชิกหรือราชบัณฑิตเป็นเวลาติดต่อกันเกินหกเดือนหรือขาดประชุมราชบัณฑิตยสภาสี่ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลหรือมีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง ให้นายกราชบัณฑิตยสภารายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ

3) ราชบัณฑิตที่อยู่ในตำแหน่งซึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติเพราะชรา พิกัดหรือทุพพลภาพและที่พ้นจากตำแหน่งเพราะเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งสำนักที่ราชบัณฑิตผู้นั้นประจำอยู่ไม่มีมติว่าอยู่ในฐานะที่ควรอนุเคราะห์ ให้มีสิทธิได้รับเงินอุปการะพิเศษตามระเบียบราชบัณฑิตยสภาได้

3. ราชบัณฑิตยสภา

ราชบัณฑิตยสภา มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) “ราชบัณฑิตยสภา” เป็นสภาในสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ประกอบด้วย นายกราชบัณฑิตยสภา เป็นนายกสภา อุปนายกราชบัณฑิตยสภาสองคน เป็นอุปนายกสภา และราชบัณฑิตทุกคน เป็นกรรมการ โดยให้เลขาธิการราชบัณฑิตยสภาและรองเลขาธิการราชบัณฑิตยสภา เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการสภาตามลำดับ และให้ราชบัณฑิตยสภาประชุมเลือกราชบัณฑิตเพื่อแต่งตั้งเป็นนายกและอุปนายกราชบัณฑิตยสภาแล้วเสนอชื่อไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับเลือกใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

2) นายกราชบัณฑิตยสภามีอำนาจหน้าที่ เป็นผู้แทนของราชบัณฑิตยสภาในการติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสานงานทางวิชาการกับองค์การปราชญ์และสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศและให้ความเห็น คำแนะนำและคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านวิชาการ รวมถึงแต่งตั้งคณะกรรมการทางวิชาการของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาประจำสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาและคณะกรรมการอื่นเพื่อทำการใดๆอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภา

3) ให้อุปนายกราชบัณฑิตยสภา มีอำนาจหน้าที่ ในการปฏิบัติหน้าที่แทนนายกราชบัณฑิตยสภาตามที่นายกราชบัณฑิตยสภามอบหมาย และยังเป็นผู้รักษาการแทนนายกราชบัณฑิตยสภา ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกราชบัณฑิตยสภาหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

4) ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรืออุปนายกราชบัณฑิตยสภาพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้มีการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแทน เว้นแต่วาระของทั้งสองตำแหน่งเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่เลือกผู้ดำรงตำแหน่งแทนก็ได้ ซึ่งผู้ได้รับเลือก ให้อยู่ในตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

5) ราชบัณฑิตยสภา มีอำนาจหน้าที่ วางนโยบายในการดำเนินงานด้านวิชาการ พิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดตั้ง การยุบ การรวม การเปลี่ยนชื่อหรือการแยกสำนัก การกำหนดประเภทวิชาของสำนักและการแบ่งวิชาแต่ละประเภท การออกข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของราชบัณฑิตยสภา และมีมติให้ความเห็นชอบในการเสนอแต่งตั้งราชบัณฑิตและราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์รวมถึงการเลือกนายกและอุปนายกราชบัณฑิตยสภา เป็นต้น

6) คณะกรรมการทางวิชาการของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาประจำสาขาวิชาต่าง ๆ คณะหนึ่งหรือหลายคณะ ซึ่งแต่งตั้งโดยนายกราชบัณฑิตยสภาเพื่อดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา และให้กรรมการทางวิชาการได้รับค่าตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

7) คณะกรรมการกิจการสำนักงานราชบัณฑิตยสภา มีอำนาจหน้าที่เชื่อมประสานให้มีการปฏิบัติตามทิศทางและนโยบาย ให้คำแนะนำและคำปรึกษาทางวิชาการและบริหารแก่สำนักงานราชบัณฑิตยสภา รวมถึงกลั่นกรองเรื่องที่ราชบัณฑิตเสนอก่อนนำเข้าพิจารณาในราชบัณฑิตยสภา เป็นต้น

8) เลขาธิการราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา และให้มีรองเลขาธิการราชบัณฑิตยสภาเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการด้วย ซึ่งเลขาธิการและรองเลขาธิการราชบัณฑิตยสภาเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญที่มาจากการแต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่อยู่ในหน้าที่ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

จากการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งราชบัณฑิตยสภาขึ้นในประเทศไทย นับว่าเป็นคุณูปการแก่ประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความเป็นมาที่มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และด้านวิชาการต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและยังคงเป็นจุดศูนย์รวมของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขาวิชาเปรียบเสมือนคลังความรู้ให้กับคนไทย ดังนั้นการมีกฎหมายฉบับนี้จึงเป็นการเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการที่จะกำหนดอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสภาให้มีความชัดเจนและมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ โดยเฉพาะงานด้านวิชาการที่ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งในประเทศและต่างประเทศตามหลักสากล โดยกำหนดให้รายได้ที่ราชบัณฑิตยสภาได้รับจากการให้บริการทางด้านวิชาการและการจัดการศึกษาอบรมสามารถนำไปใช้จ่ายในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาโดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารงานวิชาการมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการให้ความมั่นคงแก่บุคคลที่มาทำหน้าที่รับผิดชอบในหน่วยงานให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ อันพึงสมควรได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสมาชิกราชบัณฑิตยสภาเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกราชบัณฑิตยสภาซึ่งเป็นบุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับหน่วยงานและประเทศชาติ

บรรณานุกรม

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). ประวัติความเป็นมา. สืบค้น 6 มีนาคม 2559

จาก http://www.royin.go.th/?page_id=822

“พระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2558” (13 กุมภาพันธ์ 2558). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 132
ตอนที่ 10 ก, น. 1-11.